

VII.

Thorsted Præstekald i forrige Aarhundrede.*Af Præsten J. Fausboll.*

Følgende til Thorsted Præstekalds Embedsbøger støttede Bemærkninger, nærmest med Hensyn til den i Kirkehist. Saml. I. Bind, S. 204, berørte Sognepræst C. H. Grønvold, fortjene maaske nogen Opmærksomhed som Bidrag til at oplyse Gejstlighedens daværende Kaar i de mindre Præstekald.

Om Thorsted Præstekald er blevet oprettet 1565 eller er ældre end Reformationen, derom indeholder Kaldets Bøger og Papirer Intet; men fra 1565 indtil 1814 bestod det i al Fald kun af 1 Sogn, Thorsted, hvis fleste Gaarde fra 1672 til 1797 vare Fæstegaarde under Baroniet Ryssensten og før den Tid vistnok have ligget under Ribe Bispestols Gaarde Bøvling og Brejninggaard. Kirken ejedes af Herren til Ryssensten.

I Liber daticus er for 1776 af Pastor Grønvold optegnet Følgende: »Tiende-Ydere i Thorsted ere 21ve, hvoraf Præsten oppebærer alle 3 Tiender. Korn-Tienden er 40 tønd. Rug og 8 tønd. Byg — Quæg-Tienden er 2 Rixdaler og

4 Mark. — Høytiids Offere og andre Indkomme: a) Huer Høytiids Offer er 6 Rixdaler, insumma for alle 3 Høytiider 18 Rd. b) St. Hans Rente sc. Ost ungefær 1 Lpd. — c) Juule Rente, deraf falder her ey noget — d) Paaske-Rente bestaaende i Æg ungefær 3 Vol — For at holde Viin og Brød haves Nørkiær Eng i Stabye, og 2de Aggre paa Ringkiøbings Mark — a) Præstegaarden er frie og indløst¹⁾ — b) har nok af Aggermark, mest bequem til Rug-Sæd, men har lidet og langt bortliggende af Eng, god Tørv- og Lyng-Bierring, item god Udrift« (Overdrev?). — Der følger nu en Beskrivelse af Markens og Engens forskjellige Stykker, der viser, at disse væsentlig ere de samme, som der nu hører til Præstegaarden, samt at Engen har givet 14½ Lpd. Hø aarlig. »Præstegaardens Hartkorn er 4 Tdr. 3 Skp., 3 Fdk., 2 Album nye Matrikul (o: gammel Matr.). — Paa Præstens Grund ere 2de Huse, hvoraf Den, som beboer det beste aarlig betaler 2 Rixdaler 2 Mark. Det andet Slettere, gives Intet til Præsten af en Fattig.«

»Bebyrdelser: 1) Enke-Pensionen, som svares af Kaldet, er 3 tønder Rug og 1 skieppe, og 4 skiepper Byg samt i Penge 2 Rixdaler 6 skilling — 2) Af Konge-Tienden svares Pro Cento Skat 3 Rixdaler 2 Mark — Matricul Skat 1 Rixdaler 3 Mark — 3) Hr. Baron Juel til Ryssensten oppebærer af samme (skal være: af Kirketienden) til Kirkens Vedligeholdelse 8 tønd. 2 skiepp. Rug samt 2 Rixdaler i Penge.«

Accidentserne ere ej anførte af Hr. Grønvold, vistnok fordi de vare ikke blot uvisse, men ogsaa ubetydelige, hvad der kan sees af følgende Udskrift af Kirkebogen fra Pastor Lylovs Tid: 1708—12 Ingen viede. Ligeledes 1713 —14, 19, 22, 25, 27, 28, 31, 32, 35, 36. 1733 Ligtale 2 Rd.; Barnedaab 0; Vielse 4 Rd. 1 Mk. 6 Sk.

I en Indberetning om Kaldets Indtægter 1788 anslog Præsten Lillelund disse efter Fradrag af Skatter og Afgifter til 25

¹⁾ Hr. Frands Linde til Pallisbjerg etc. havde ved et Gavebrev 1758 skjænket Kaldet 200 Rd. grov Courant, der skulde perpetueres som Indløsningssum i Præstegaarden.

Tdr. Rug à 2 Rd., er 50 Rd., samt 10 Rd. i Offer og Accidentser, ialt 60 Rd. aarlig. Enkepensionen anslog han til 3 Tdr. 1 Skp. Rug, $\frac{1}{2}$ Td. Byg og 4 Rd. af Kaldet, hvilket med Fradrag af 6 Rd. i Husleje vilde udgjøre 5 Rd. i ren Indtægt. Af Enkekassen, om hendes Mand havde svaret aarlig 2 Rd. til den, fik Enken 7 Rd. aarlig. Og om denne Enkepension skriver han nu med fuld Føje: »Det begriber sig selv, at en Pensjon paa 12 Rd. og fri Hus ingenlunde kan være klækkelig nok til en Præsteenkes tarveligste Udkomme om Aaret, hvorfor og den paa Kaldet værende Enke er bleven benaadet med en aarlig Pensjon af 15 Rd. . . . af Post-Pensjonskassen, med hvilket Alt hun dog kun maadelig kan komme igjennem, da en Enke efter mine ringe Tanker idetmindste burde forsikres 40 Rd. aarlig Pensjon foruden fri Husværelse.«

Til det saaledes aflagte Kald udøvede Baron Juel-Rysensten Kaldsret. At denne, naar han kaldede en ny Præst, vilde tage de sædvanlige Kaldet uvedkommende, men efter Datidens Forhold saagodtsom nødvendige Hensyn til Forsørgelsen af den afdøde Præsts Familie, var at vente, og jeg vil forsøge at paavise det for Tidspunkterne 1752 og 62.

Hr. Lylov elterlod ved sin Død 1739 en Enke, der af Kaldet fik 3 Tdr. 1 Skp. Rug, $\frac{1}{2}$ Td. Byg og 2 Rd. 6 Sk., for Lidet for hende og for Meget for Kaldet. Dette have vist Lylovs to nærmeste, begge gifte, Eftermænd følt: M. Grimstrup og J. Jacobsen; thi de søgte og opnaaede Forflyttelse, den første efter 3, den anden efter 1 Aars Virksomhed i Thorsted. Den derpaa kaldede Sognepræst Thom. Hansen forblev derimod i Thorsted, indtil han døde, 8 Aar efter hans Udnævnelse, 1752. Han maa vel tilligemed hans Kone haft godt Greb paa Husholdning. Hvordan dette nu end har sig, har dog Konen, da hun efter Mandens Død med to smaa Døtre blev henvist til den Pensjon, hun kunde faa af Kaldet og Stifts- og Postkassen, som allerede maatte pensjonere Md. Lylov, haft den kummerligste Fremtid ivente. Men, hun var kun 30 Aar, hendes Dyg-

tighed og Agtværdighed (i Kirkebogen hedder det, da hendes Død og Begravelse indføres: »den meget brave og ærværdige Præsteenke«), anbefalede hende, og strax efter Sørgeaarets Udløb er hun gift med den nye Præst, Hr. Jørgen Larsen. Ogsaa han døde i Kaldet, 10 Aar efter, 1762. Det seer atter mørkt ud for Enken med hendes to Døtre. Men, hun er kuns 41 Aar, Kaldet kan ifølge Frands Lindes Gavebrev tiltrædes uden Indløsning af Præstegaarden, og strax efter Sørgeaarets Udløb er hun 3die Gang gift med Hr. Kr. H. Grønvold, den nye Præst. Og da hun, 19 Aar efter, 1782, tredie Gang blev Enke, havde imidlertid Mad. Lylov været død i 10 Aar; hun var altsaa ene om Pensjonen, hendes to Døtre vare gifte, hendes Vilkaar vare, om ikke gode — se Lillelunds Bemærkning i den ovenanførte Indberetning —, saa dog lige saa gode, som den forrige Enkes havde været. Og hun hensad saa til sin Død 1799 tilleje i det bedste af Præstegaardens to forannævnte Huse. Men at de følgende Præster have følt sig overbebyrdede ved den Pensjon, de maatte udrede til hende, derom vidner ikke blot Lillelunds Indberetning, men ogsaa følgende Præsterække:

Peter Høyland, Præst i Thorsted fra 1782 til 85,

Søren Rømer fra 1785—87,

Mads Lillelund 1787—90,

Lars Rømer 1790—92,

Peter Brahm 1792—99.

At indgaa og hæve en Forlovelse i ungdommelig Letsindighed, for saa at tage en Enke med et Kald, er vel kun lidet ærefuldt; men Kirken er vel heller ikke uden Skyld, naar den stiller dem, som have helliget sig til dens Tjeneste, det Vilkaar: tag Præsteenken og Kaldet, eller du faar ikke Kaldet. Hævet over enhver Tvivl er det i det mindste, at Pastor Grønvold i Thorsted var uformuende til at udrede to Enkepensjoner eller afse en Fjerdedel af Kaldets Indtægter.

Endnu kun den Bemærkning, at der i Dagbogen siges om Hr. Grønvold, at han var en skikkelig og afholdt Mand, og at Biskop Bloch i Kirkebogen har antegnet, at han var vel fornøjet med den til Visitats i Nøromme eller i Thim mødte Menighed og Ungdom fra Thorsted. Thi ogsaa dette fulgte af de smaa Forhold i Thorsted, at ingen Bisp, saavidt jeg kan se, har visiteret der paa Stedet før 1835. Hvorvidt Hr. Grønvold er Forfatter til en paa en Rude i Thorsted Præstegaard i Aaret 1800 forefunden Indskrift, omtrent saalydende:

Det Thorsted Kald er vistnok meget lille,
Men dog det føde kan sin Mand;
Enhver som lever tarveligt og stille,
Han her tilvisse leve kan.

tør jeg ej afgjøre, skjønt jeg troer det, efterdi han vistnok er den i Sagnet endnu levende poetiske Hr. Kristen, hvis Hund, da han red over Heden til Nøromme, tog en Hare fra Ørnen og bragte sin Herre den, hvorom saa denne, endnu inden han naaede Nøromme, havde digtet en Sang i et, som det synes, let og flydende Sprog.
